

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

BRNO 1972

bový les“ (Eichenwald). Eine vorläufige Untersuchung wurde hier daher vorgenommen, da es hier zu einer systematischen Störung und Vernichtung der Hügelgräber durch Amateurgräber kommt. Hügelgrab Nr. 14 hatte einen Durchmesser von 7,60 m und die heutige Höhe beträgt 115 cm. In der Hügelgrabaufschüttung fand man verstreute Scherben von zwei zerschlagenen Gefäßen. Auf dem Niveau des Liegenden stellten wir einige Gruppen von Holzkohle und in einer kleinen Grube Bruchstücke verbrannter Knochen fest. Die rechteckige aus Steinen errichtete Grabdecke, ohne Funde, stellte vermutlich ein symbolisches kenotaphisches Grab vor. In dem weiteren untersuchten Hügelgrab Nr. 18 mit niedriger, abgeschwemmter Aufschüttung, deckten wir in einer Tiefe von 60 cm eine rechteckige Grabkonstruktion ab, welche senkrecht eingesetzte Steine bildeten. An dem nordwestlichen Ende, also zu Füßen eines nicht erhaltenen Kinderskelettes, lag ein Gefäß. Zwei weitere, von Amateuren vernichtete Hügelgräber, enthielten in den gestörten Gräbern verstreute Knochen erwachsener Personen. Die vorläufige Grabung bewies, dass es sich um ein slawisches birituales Hügelgräberfeld handelt, wo aufgrund der bisherigen keramischen Funde besonders im Verlaufe des 9. Jhs. bestattet wurde. Nahe Analogien können in dem durchforschten Hügelgräberfeld in Vysočany nad Dyjí¹ gesucht werden.

SLOVANSKÝ KOSTROVÝ HROB Z HLUKU (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT ŠNÁŠIL, Slovákcké muzeum, Uherské Hradiště

Dne 25. 6. 1971 oznámil Josef Huspenina z Hluku č. 299 nález kostrového hrobu. Objev byl učiněn při hloubení základů rodinného domku. Nálezce byl ještě před příchodem pracovníka muzea vypreparována, fotograficky zdokumentována a vyzvednuta stejně jako dvě nádoby ve střepích, náležející k pohřbu.

Na místě byly zjištěny tyto skutečnosti: lokalita se nachází v nejvýchodnější části zástavby Hluku v trati „Panské ohřebl“, asi 150 m severozápadně od křižovatky cest Hluk—Vlčnov—Dolní Němčí, při hranici hluckého katastru s katastrem vlčnovským. Povrch místa s nálezem hrobu je rovný, s mírným sklonem k západu, na kótě 243. Celá plocha je ohraničena soutokem bezejmenného potůčku, tekoucího od severu, s potokem Okluky, tekoucím v těchto místech k severozápadu. Podloží je tvořeno žlutou spraší, která je překryta tmavohnědými, 70 cm mocnými zahliněnými splachy. Na tomto místě je budována nová zástavba dvou řad rodinných domků. Hrob byl nalezen v dosud otevřeném výkopu jednoho staveniště severnější řady. Další výkopy základů již byly vyzděny.

Pohřeb byl nalezen při jižní stěně výkopu. Dno hrobové jámy bylo totožné s hloubkou výkopu — 120 cm pod dnešní úrovní terénu. Tvar, ani další rozměry hrobové jámy, se již nedaly zjistit. Kostra (antropologicky dosud neurčena) byla orientována Z—V. Ležela v natažené poloze, pravá paže byla uložena podél těla, levá, z větší části porušena při mechanizovaném výkopu, spočívala tak, že kosti ruky ležely na horním kloubu femuru. Podle původního uložení mandibuly se zdá, že rovněž porušená lebka spočívala na týlní části. Obě nádoby, které bylo možné rekonstruovat, byly údajně nalezeny v nohách.

1. Hrnčovitá nádoba, blížící se mísovitému tvaru: v — 14,2 cm, pr. okraje — 17,7 cm, pr. dna — 10,3 cm, síla střepu — 0,5 cm. Materiál je jemný písčítý, tvrdě vypálený. Barva vnějšího i vnitřního povrchu je téměř stejnoměrně šedá. Nádoba je těsně pod okrajem zdobena pásem čtyř širších, velmi mělkých, vždy zdvojených rýh. Na dně je kruhový otisk čepu, pr. — 1,5 cm. Nádoba byla zhotovena na hrnčířském kruhu s pevnou osou a otáčivou pracovní deskou.

2. Nádoba vejčitého tvaru: v — 14,1 cm, pr. okraje — 10,2 cm, pr. dna — 6,4 cm, síla střepu — 0,5 cm. Materiál je jemný písčítý, tvrdě, stejnoměrně vypálený. Barva vnějšího i vnitřního povrchu je šedohnědá. Nezdobená nádoba byla zhotovena na hrnčířském kruhu.

Na základě tvarů, výzdoby, materiálu, vypálení i způsobu zhotovení je možné nádoby a tedy i hrob 1/71 časově přisoudit do druhé poloviny 9. století.

Podle výpovědi J. Huspeniny nebyl hrob na staveništích ojedinělý. Již dříve, v průběhu hloubení podsklepení dalších budov, tu byly ničeny kostrové hroby ve značném počtu. V některých hrobech se přitom vyskytovaly „bajonety“. Všechny předešlé nálezy byly stavebníky zničeny.

Hrob 1/71 je tedy součástí rozsáhlejšího kostrového pohřebiště. Zda popsany hrob náleží do počáteční nebo závěrečné fáze celého pohřebiště, není možné určit, a proto můžeme pouze předpokládat, že pohřebiště jako celek patří do 9. století. Je vedle mohylového kostrového pohřebiště „Na kroužku“¹ a plochého kostrového pohřebiště „Na valách“² již třetí velkomoravskou lokalitou hluckého katastru.

P o z n á m k y :

¹ Nejnověji B. Dostál, Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 126—127.

² V. Hrubý, Keramika antických tvarů v době velkomoravské, ČMM I 1965, 37—60.

Slawisches Skelettgrab aus Hluk (Bez. Uherské Hradiště). Im östlichen Teil der Neuverbauung von Hluk in der Flur „Panské ohřebló“ entdeckte man beim Fundamentaushub eines Hauses ein Skelettgrab aus der 2. Hälfte des 9. Jhs., das zwei Gefässe enthielt. Das Grab ist ein Bestandteil eines ausgedehnten grossmährischen Gräberfeldes.

DALŠÍ SLOVANSKÉ SÍDLIŠTĚ U OSVĚTIMAN (okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slováké muzeum, Uherské Hradiště

Zásluhou A. Širůčky z Osvětiman byla na katastru téže obce objevena v polovině srpna 1972 další slovanská sídlištní lokalita. Povrchový průzkum byl proveden na základě hlášení dne 21. 9. a opakován byl 12. 11. 1972.

Lokalita leží asi 400 m severně nad východním koncem zástavby Osvětiman, v polní trati „Nad Spářovy“ (lidově „Nad borové“) na parcele č. 583/1. Je umístěna na jednom z obloukovitých výběžků vyšších poloh Chřibů, jehož východní a severovýchodní část je zalesněna. Zbývající plocha je přeměněna na pole, jižní mírný svah pokrývá vinohrad. Ploché návrší výběžku se přiklání k západu. Jeho nadmořská výška se pohybuje mezi 370—383 m. Severní a západní svahy spadají strmě k levému břehu Žlebského potoka (horní tok potoka Hruškovice), jehož hladina je pod západním svahem na vrstevnici 279. Jižní a východní strana je pokryta mírnými, snadno přístupnými svahy. Popsaná poloha se podle speciální mapy nachází kolem průsečíků čtverců 38—39, 64—65 v sektoru mapy M33—106D a M33—119D. Podloží tvoří písek, patrně zvětralý pískovec, místy vycházející až na povrch. Je překryt ornici o průměrné mocnosti 30 cm.

Pozůstatky sídliště rozkládajícího se na ploše návrší se projevují černou rozorávanou kulturní vrstvou, v níž se pořídku nacházejí drobné keramické úlomky. Přesto, že většina keramických nálezů je atypických (chybějí nálezy okrajů), je možné zařadit kolekci na základě několika výzdobných prvků, materiálu i způsobu zpracování do závěrečné fáze středohradištního období a do doby mladohradištní. Kvantitativně převládají nálezy mladohradištní.

Na západní straně (pole) byl zjištěn nevysoký násep, táhnoucí se v obloukovitém pruhu a ohraničující zhruba rozptýlené keramických úlomků i západní hranici kulturní vrstvy. Situace se opakuje i ve východní části lokality (pole, část vinohradu). Tento umělý útvar je možné označit jako pozůstatek valu. Stopy po případném příkopu nebyly povrchovým průzkumem zjištěny. Bližší chronologický vztah opevnění k sídlišti — současnost, nesoučasnost — může objasnit jen výkop. Přesto však může hypotézu o současnosti podpořit již nyní naznačená nepřímá horizontální stratigrafie rozsahu sídlištní vrstvy s nálezy keramiky a jejich poměr k nájpu. Tvar lokality je podkovovitý, délka se pohybuje podle odhadu kolem 350 m. Pro úplnost je nutno dodat, že středem lokality probíhala zhruba od východu k západu cesta, zaniklá před několika desítkami let při přeměně pastvin v pole. Je zakreslena i ve starších mapách. Její vznik je nedatován, proto o jejím vztahu k sídlišti není zatím možné uvažovat.

K bližšímu objasnění významu sídliště — hradiska — může přispět jeho začlenění do rámce soudobých lokalit osvětimanského mikroregionu. Odtud jsou nyní známy celkem tři slovanské sídlištní lokality a jedno až dvě kostrová pohřebiště.¹ Dvě z nich vznikají v druhé polovině 9. století („Nad Spářovy“, hora sv. Klimenta), ostatní v době mladohradištní. („Díly“ — sídliště a pohřebiště (?)) a pohřebiště za kostelem sv. Havla). Všechny lokality leží v oblasti jediného údolí a mimo svatoklimentské sídliště se nacházejí v nápadném nahuštění při ústí vedlejšího, klimentského údolí, do hlavního údolí hruškovického potoka. Zatímco sídliště s možným kostrovým pohřebištěm v trati „Díly“ leží po pravé straně ústí údolí, leží naleziště „Nad Spářovy“ při levé straně ústí. Lokality jsou od sebe vdušnou čarou vzdáleny kolem 700 m. Mladohradištní pohřebiště za kostelem sv. Havla leží po levé straně ústí; od lokality „Díly“ je vzdáleno 330 m, od lokality „Nad Spářovy“ maximálně 400 m.

Rekonstrukce: Při staré cestě, spojující Staroměstsko s Kyjovskem,² vzniklo v druhé polovině 9. století při ústí bočního údolí a na výhodné poloze rozlehlé opevněné sídliště-hradisko. Ve stejnou dobu je osídlena i hora sv. Klimenta. Zdejší sídliště bylo v tu dobu podle V. Hrubého opevněno vnitřním a vnějším valem (archeologické ověření stáří valů nebylo provedeno). Blízkost obou hradisk, založených ve stejnou dobu, měla jistě svoji příčinu. Prvé z nich nechránilo patrně pouze zmíněnou cestu, ale z jeho polohy vysvítá, že chránilo i přístup do klimentského údolí a tím i samotné svatoklimentské hradisko. Z toho by opět plynulo, že hradisko sv. Klimenta mělo z jakýchkoliv důvodů význačnější postavení nežli hradisko „Nad Spářovy“, které by bylo z tohoto hlediska patrně ostrožním výšinným hradiskem strážným. V mladohradištní době se sídliště rozšiřuje o sídliště v poloze „Díly“, jejíž umístění v terénu opět vyvolává představu obranného bodu (viz pozn. 1, R. Snášil). Podle hypotézy V. Hrubého se rozšiřuje budováním vnějšího valu i plocha hradiska sv. Klimenta. Všechny tyto změny mohou být místní reakcí na události, spojené se zánikem Velké Moravy, mohou dokumentovat politické události 10. století. V té době se začíná pohrbitvat za dneš-

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1971

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulík

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, S. Janák, A. Životská

Na titulní obálce: Nádobka z eneolitického sídliště v Brně-Lískovci

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné